

Den ekonomiska krisen – vart är den på väg?

Lars Calmfors

Rotary Grand Hôtel Stockholm

24/1-2023

Olika slags konjunkturedgångar

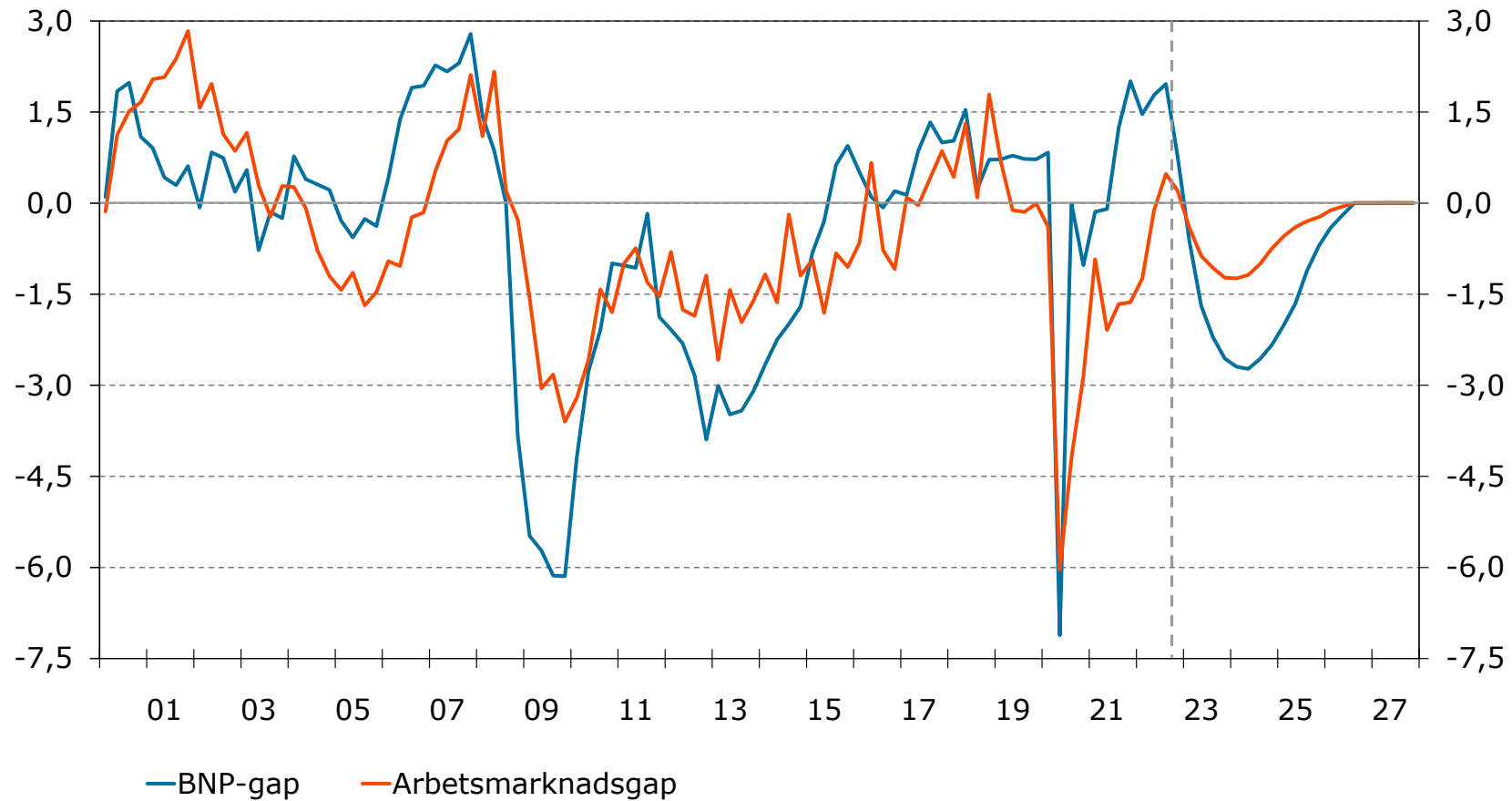
Efterfrågestörning

- Både aktivitetsnivån och inflationen faller
  - globala finanskrisen
  - pandemikrisen
- Ingen målkonflikt
  - expansiv politik stabiliserar både aktivitetsnivån och inflationen

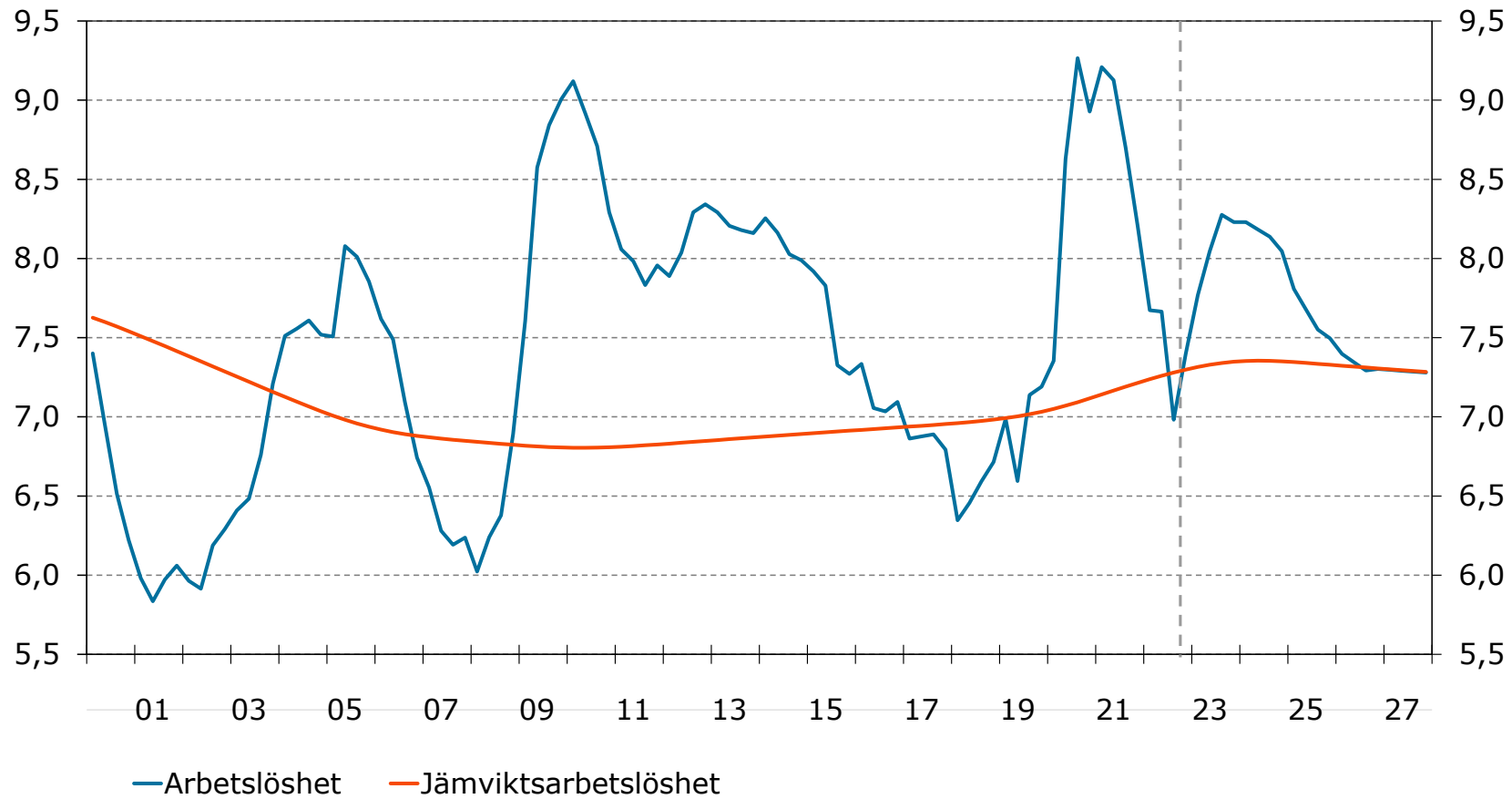
Utbudsstörning

- Aktivitetsnivån faller och inflationen stiger
  - leveransproblem i samband med pandemin
  - Ukrainakriget
- Målkonflikt
  - expansiv politik stabiliserar aktivitetsnivån men ökar inflationen
  - åtstramande politik minskar aktivitetsnivån men sänker inflationen

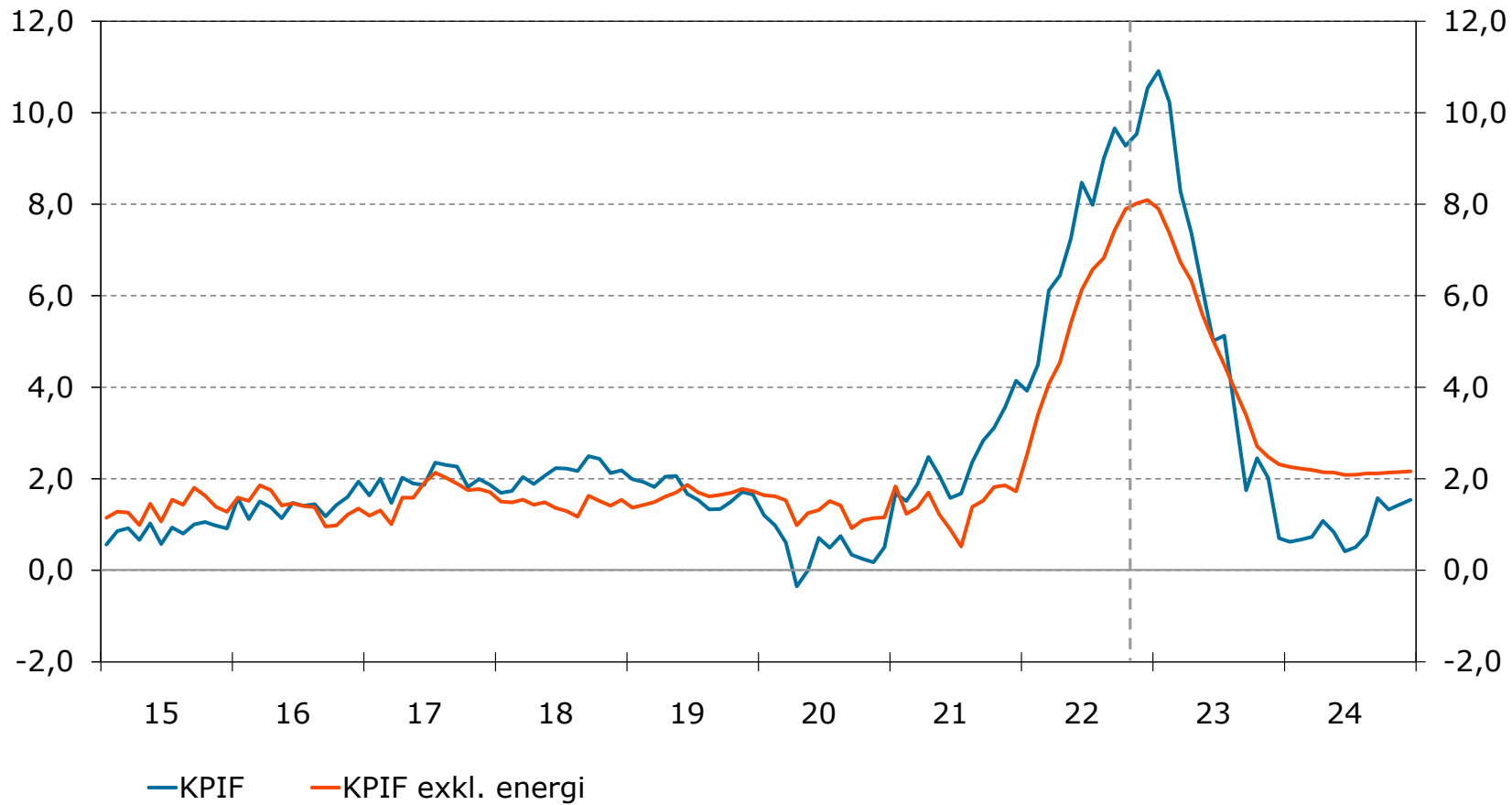
BNP-gap och arbetsmarknadsgap

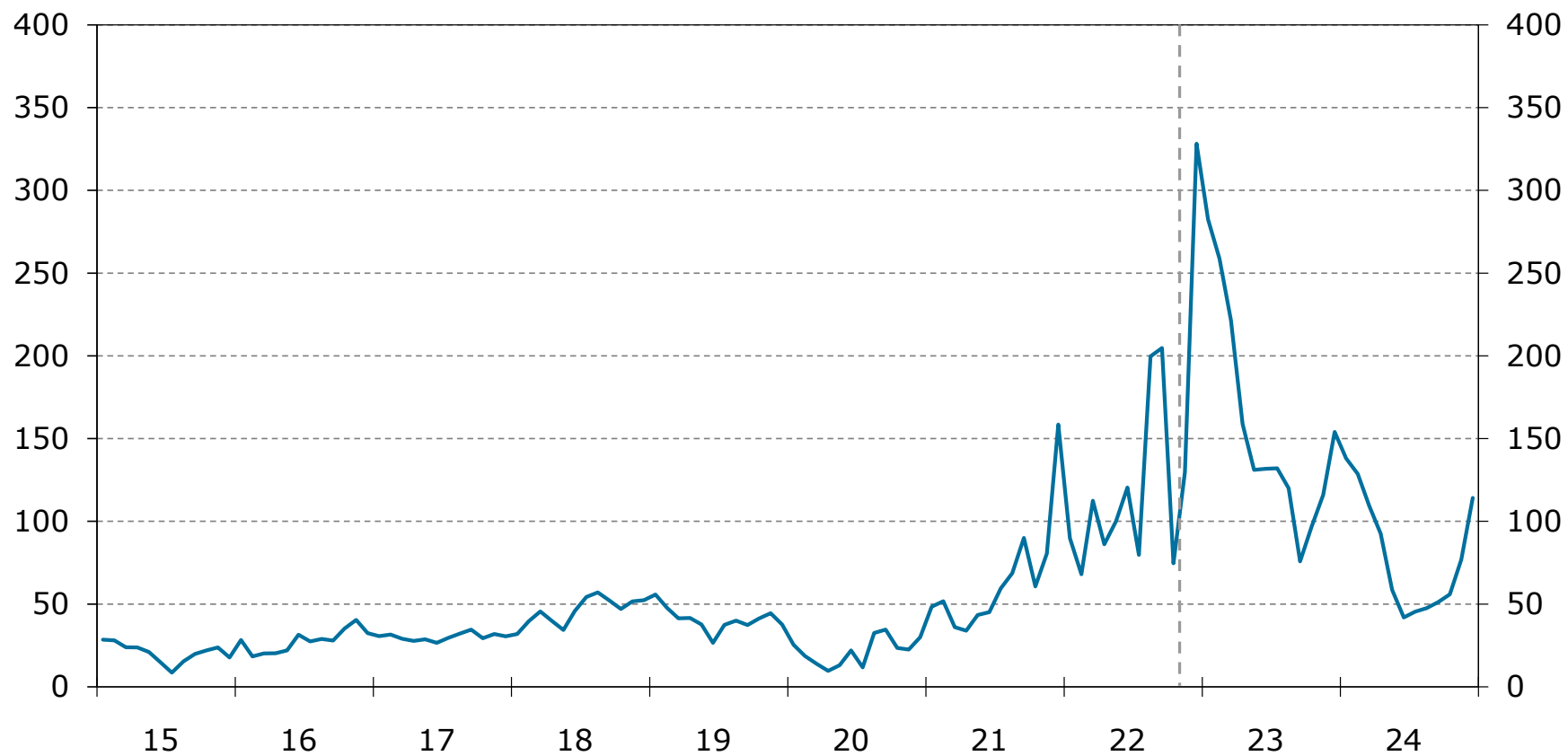
Arbetslöshet, procent av arbetskraften

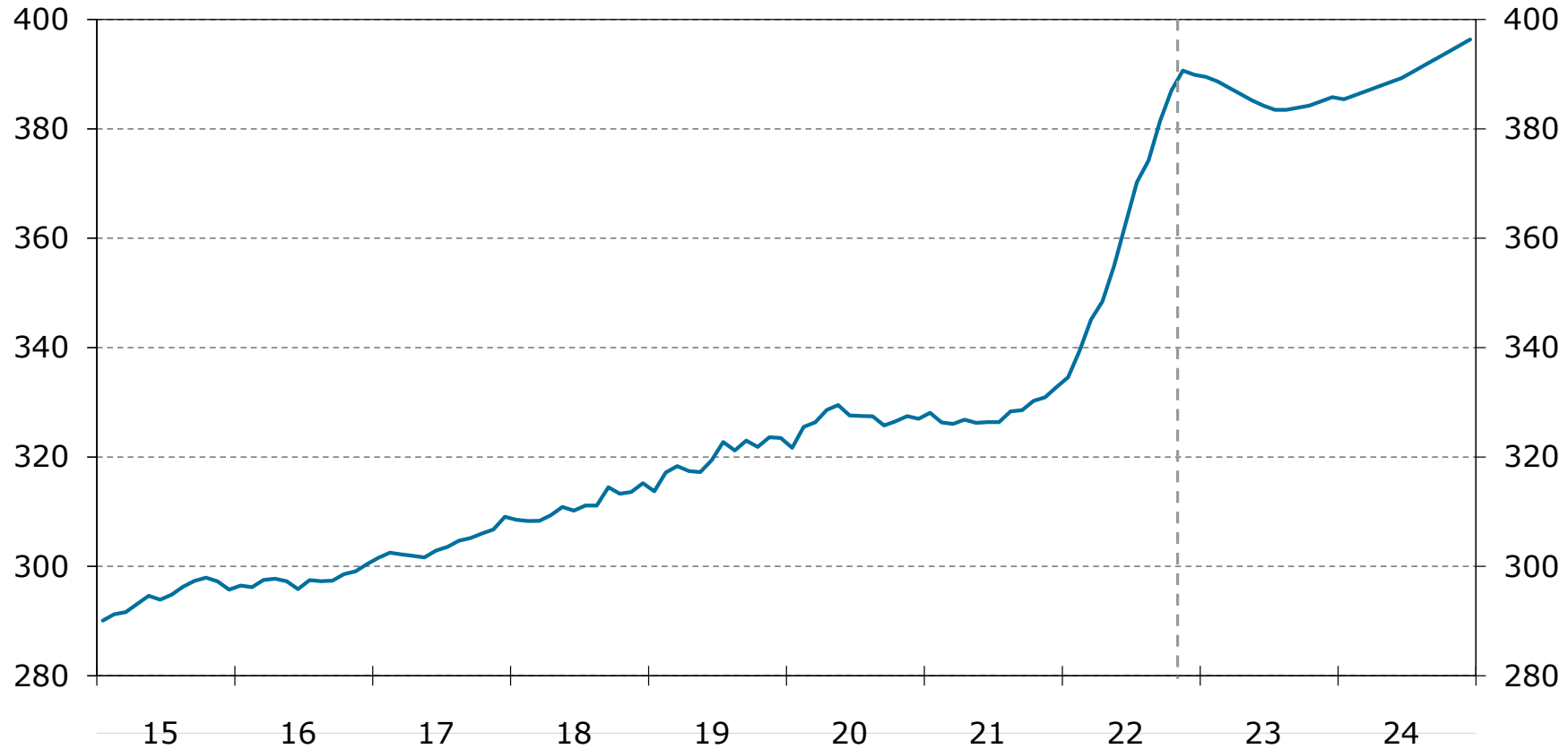
Konsumentpriser, procentuell förändring

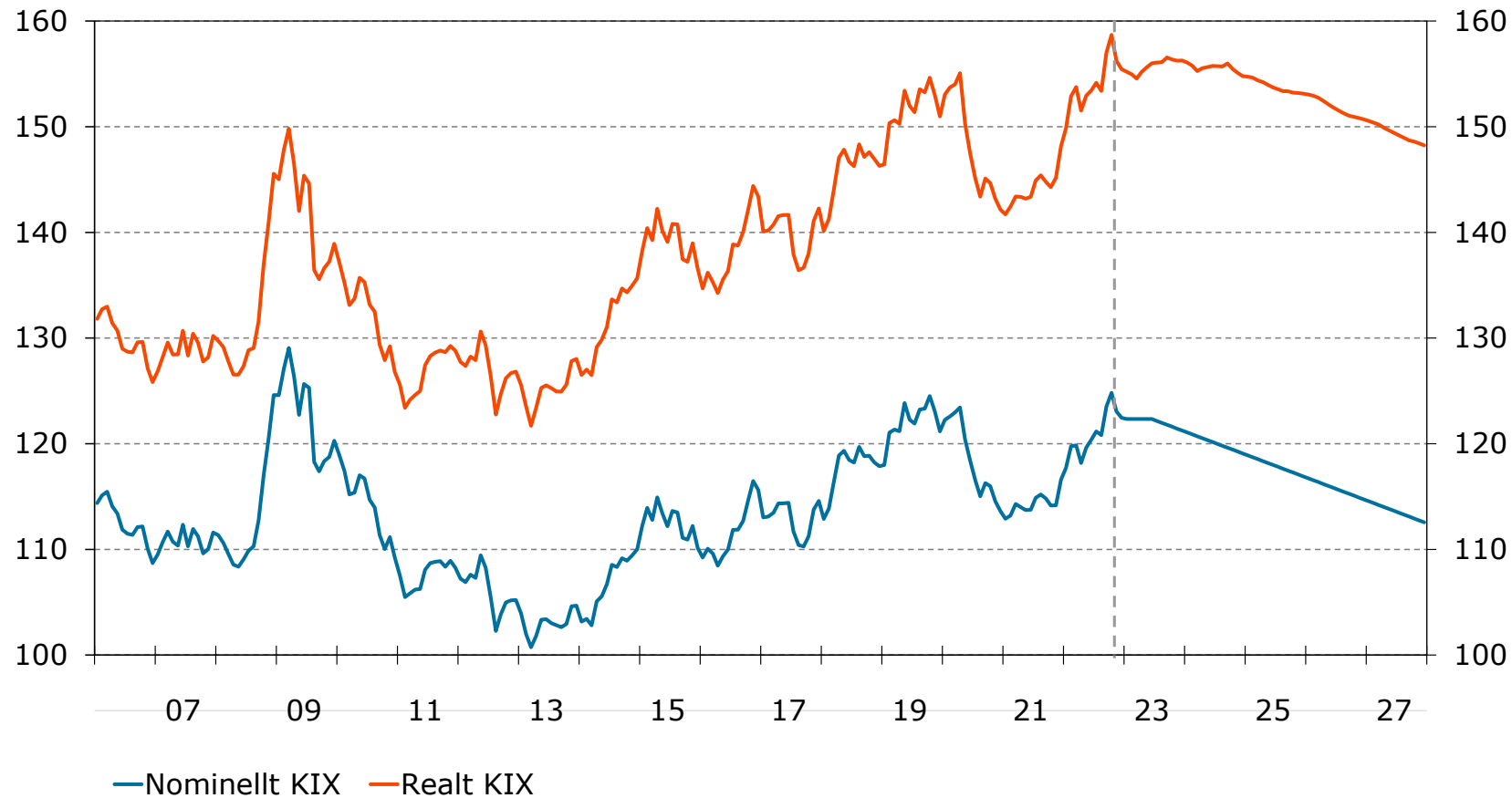
Spotpris på el, öre per kilowattimme

Livsmedelspriser, index 1980 = 100

Kronans effektiva växelkurs, index, rörelse uppåt = depreciering

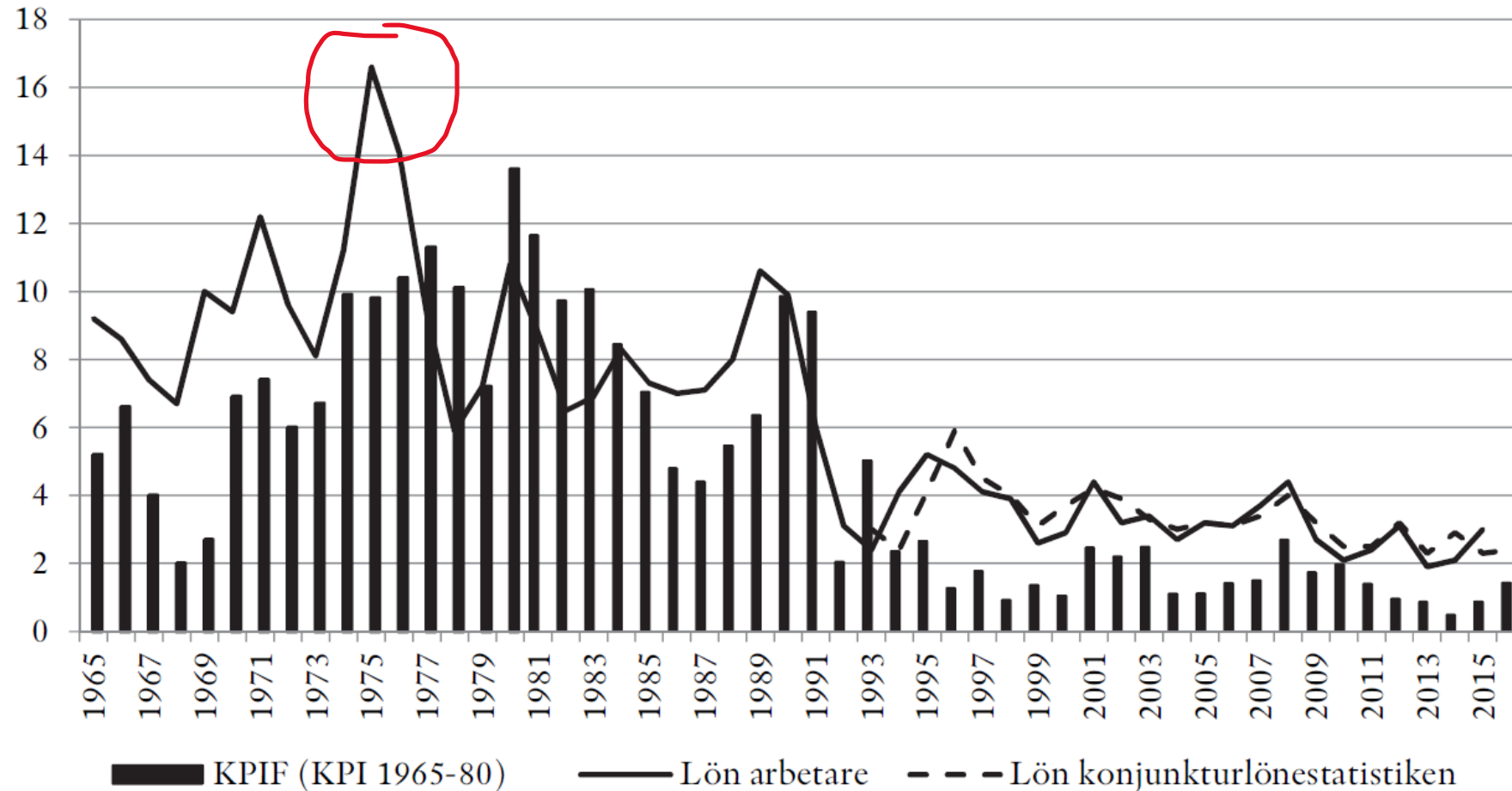

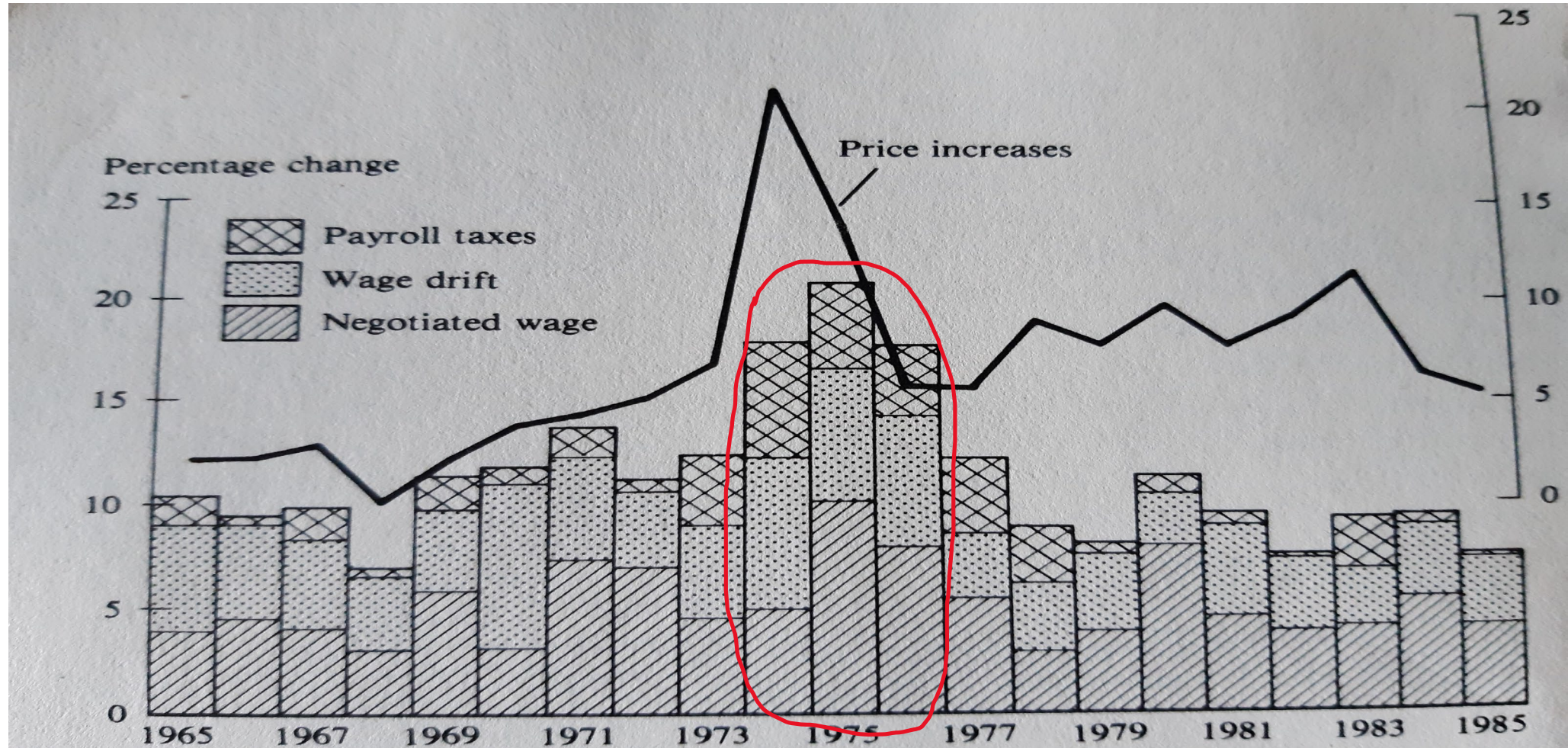
Alternativ förklaring till den svenska inflationen

- Riksbankens stora köp av stats- och bostadsobligationer fram till och med 2021
  - ökad penningmängd
  - men mindre värdepappersköp än i andra länder
- Konjunkturinstitutet: mindre konsumentprisstegringar än vad som motsvarar kostnadsökningarna
  - högre importpriser
  - högre priser på produkter vars priser bestäms på internationella marknader
  - högre arbetskraftskostnader (men de har ökat endast lite)
- Den högre inflationen förklaras i huvudsak av den internationella prisutvecklingen
  - men alltför expansiv politik i USA
  - den expansiva penningpolitiken i Sverige bidrog till kraftigt höjda bostadspriser

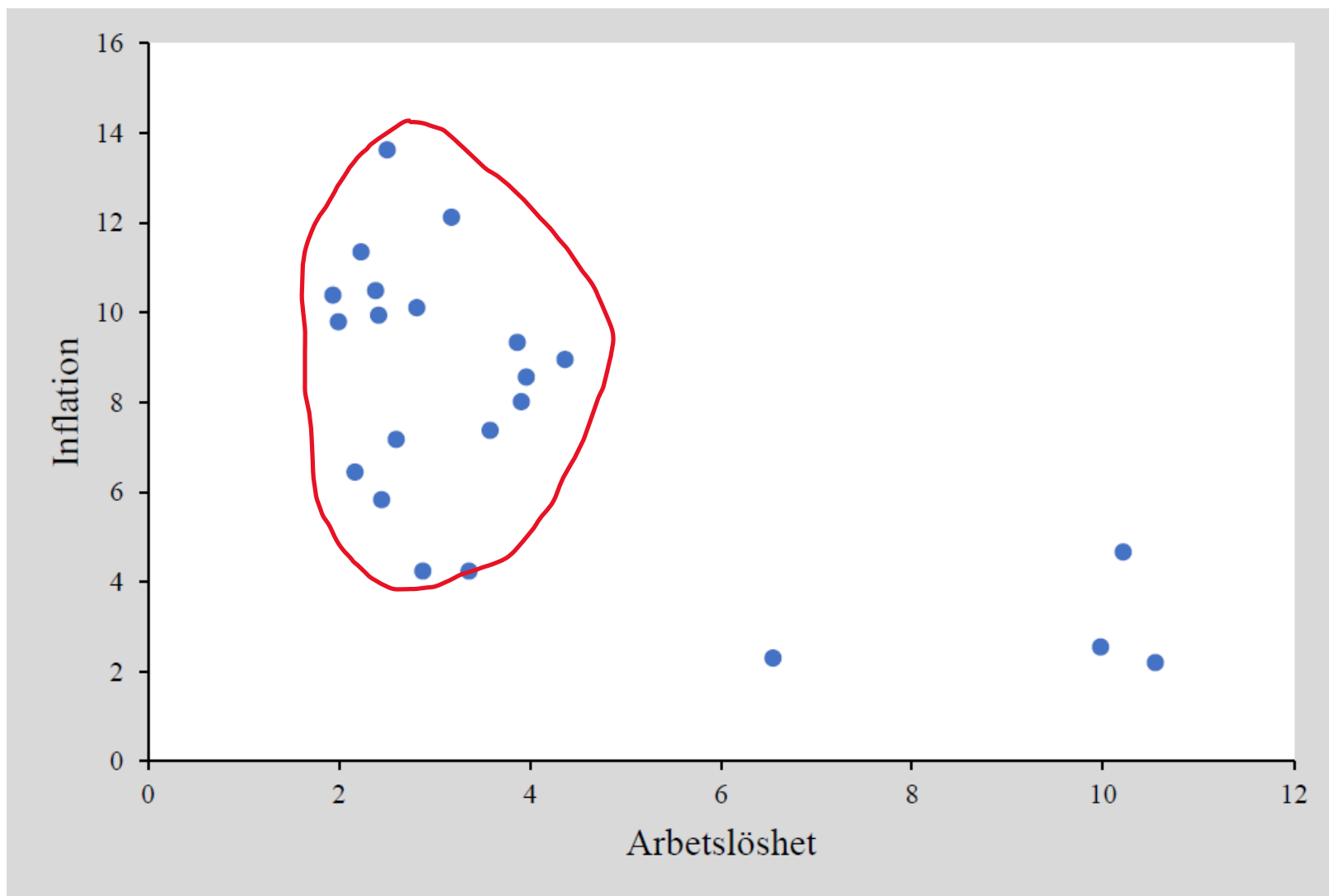
Nominell löneökning och konsumentprisinflation

Lönekostnadsökningar och förädlingsvärdeprisökningar i industrin, 1965–85

Inflation och arbetslöshet 1974–95, procent

Varför gick det snett på 1970-talet?

- Riksbanken var inriktad på att hålla växelkursen fast
  - ingen aktiv räntepolitik för att hålla nere inflationen
- Alltför expansiv finanspolitik
  - inriktning på motverka efterfrågebortfall av lägre realinkomster
  - man missade att utbudet (potentiell BNP) minskade
- Otillräckligt samordnade avtalsförhandlingar för arbetare, privatanställda tjänstemän och offentliganställda

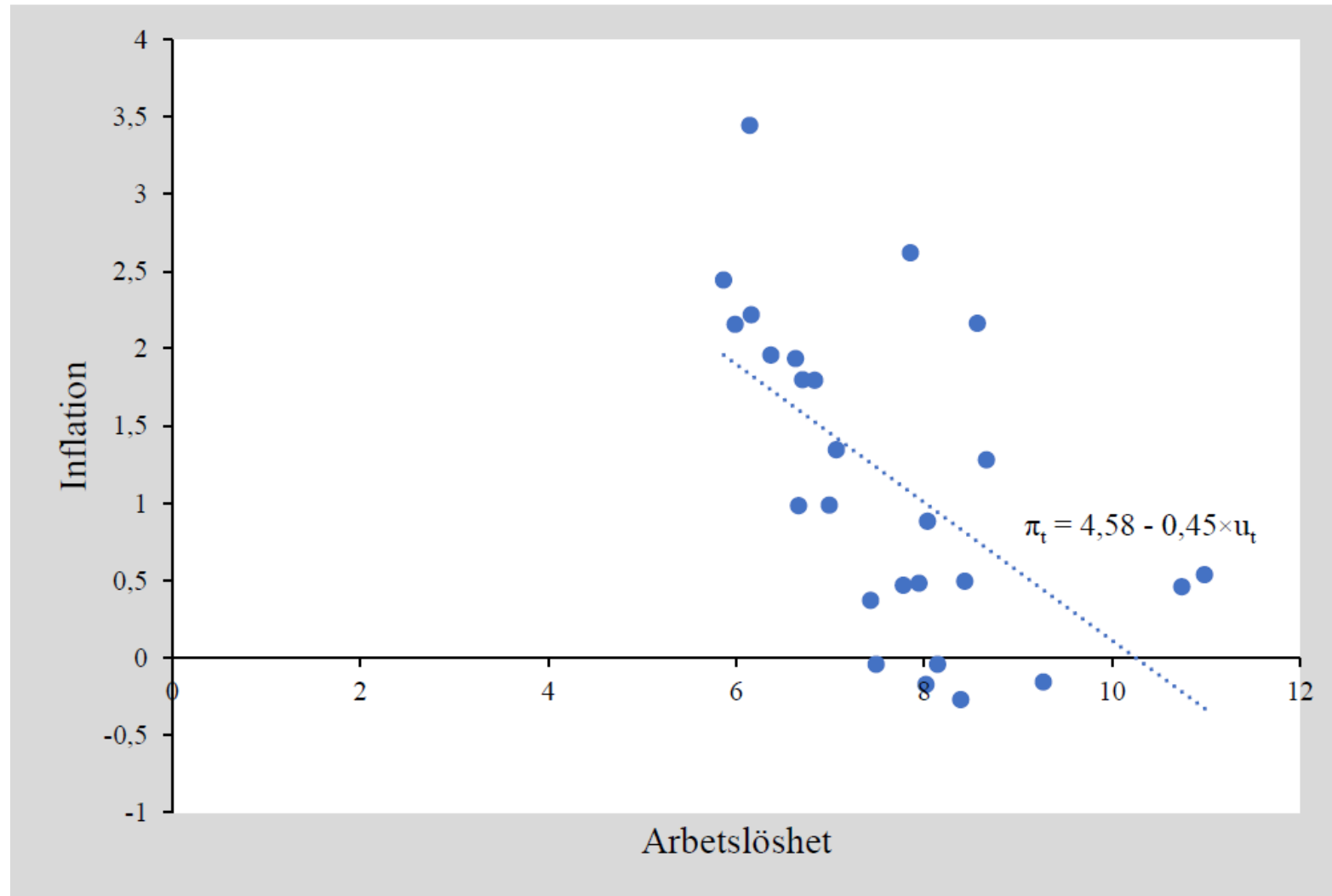
Varför skulle det gå bättre nu än på 1970-talet?

- Självständig Riksbank med tydligt mål att uppnå låg inflation
- Inställning hos facken att inte söka kompensation för prisstegringarna
- Industrins märkessättning utgör ett system för samordning av löneavtalen
- Låg löneglidning under senare år

Förväntad KPIF-inflation enligt Kantar Prospera, procent

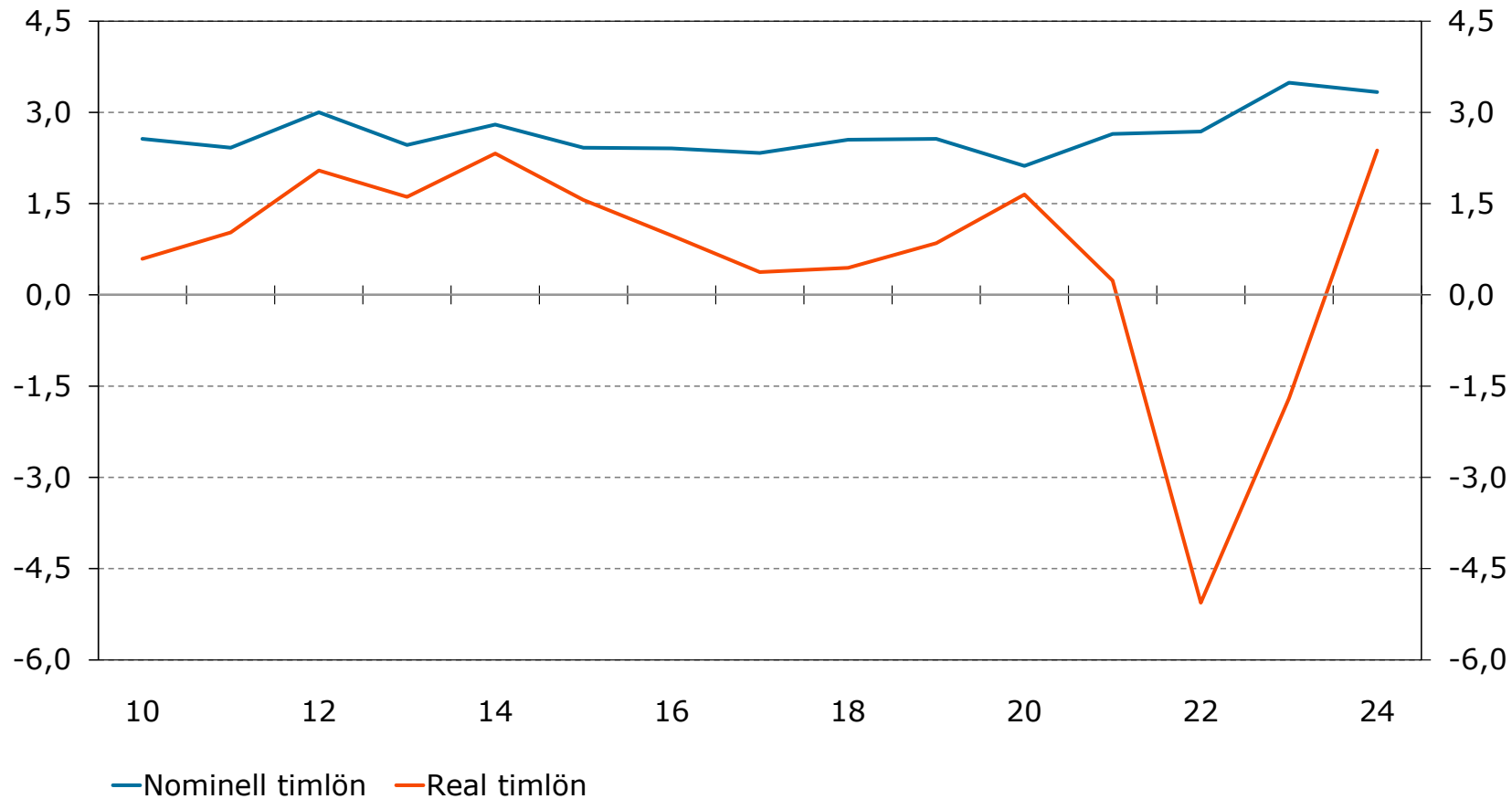
	Fack	Arbetsgivarförbund
1 års sikt	6,3	6,0
2 års sikt	3,5	3,0
5 års sikt	2,3	2,0

Inflation och arbetslöshet 1996–2021, procent

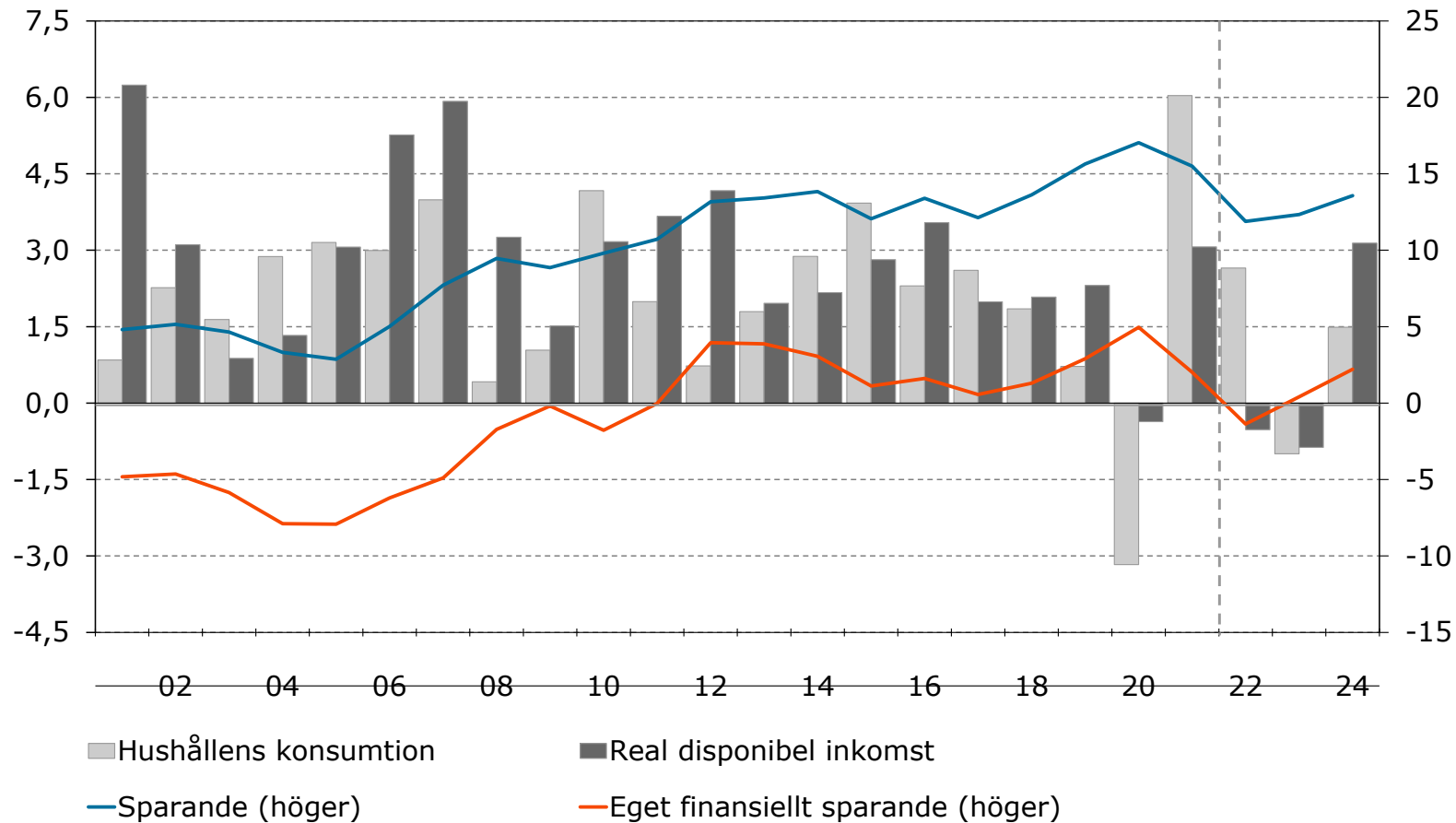

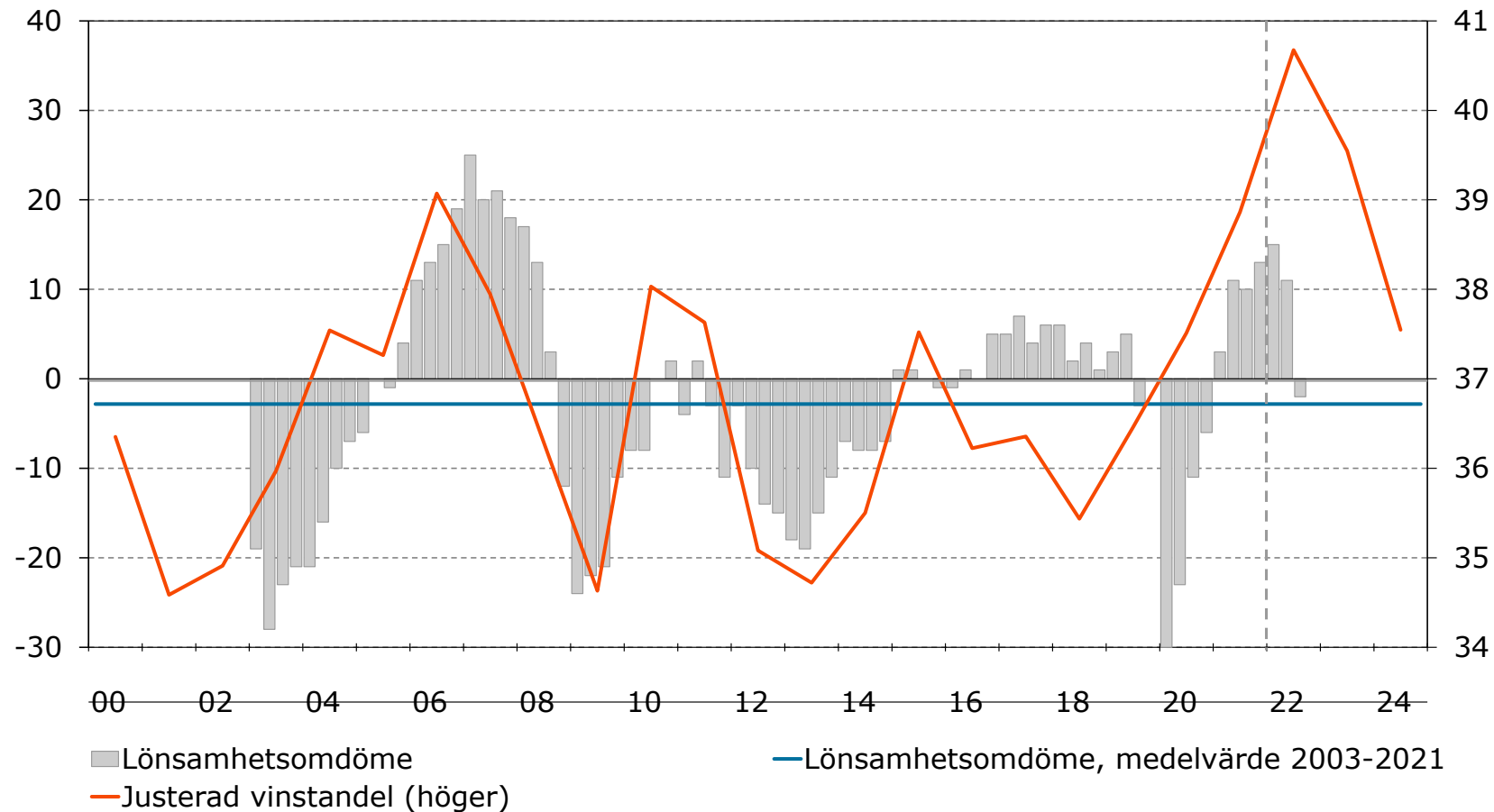
Nominell och real timlön, procentuell förändring

Hushållens konsumtion, reala disponibla inkomst och sparande, procentuell förändring respektive procent

Lönsamhet i näringslivet, procent

Två synsätt på den ekonomiska politiken

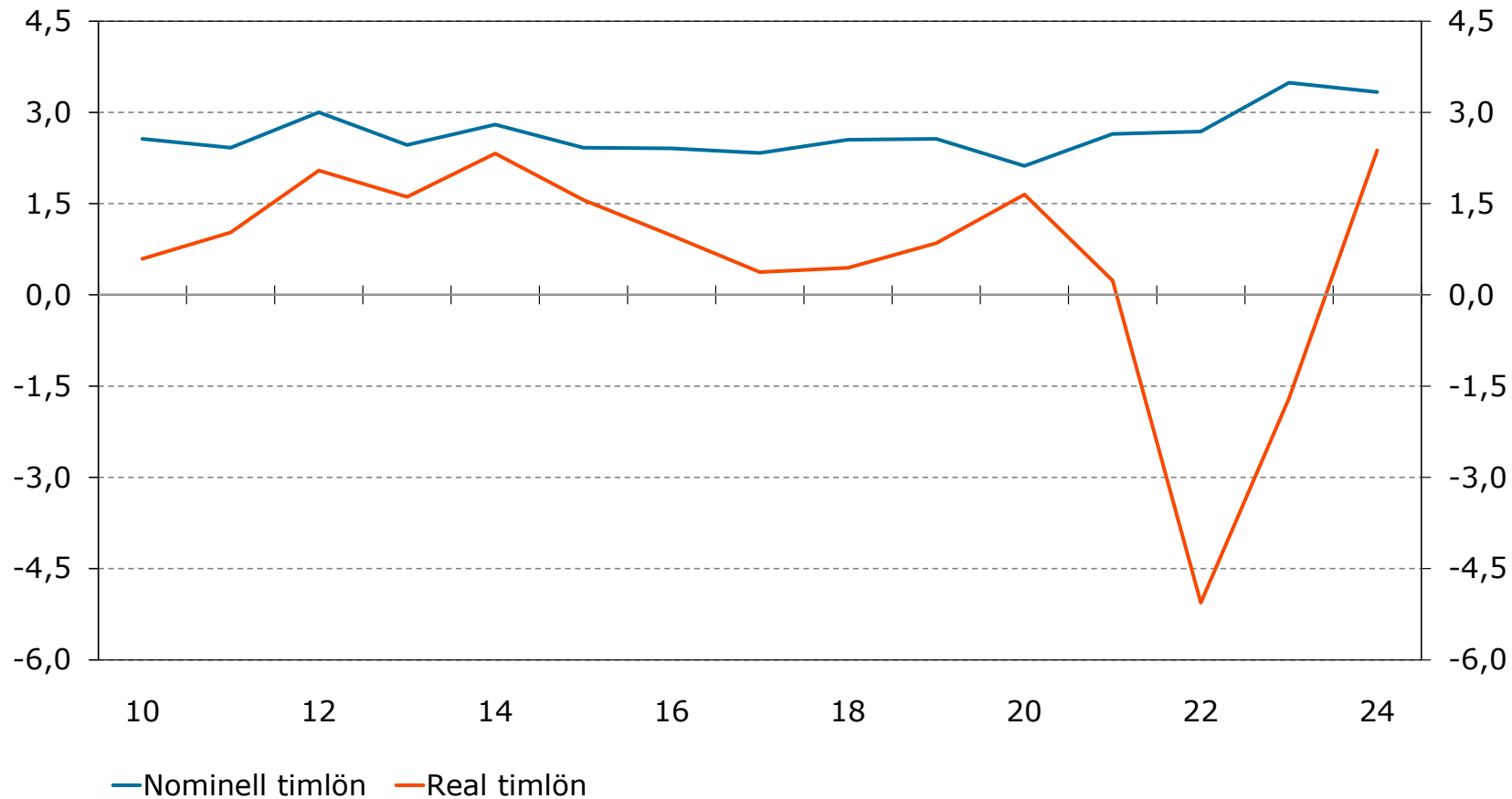
Det optimistiska synsättet

- Bara tillfälligt högre prisstegringar
- Prisstegringarna sjunker tillbaka av sig självt
- Åtstramningar ger produktionsförluster och högre arbetslöshet i onödan
- Hög räntekänslighet för svenska hushåll
- Exempel: Koreainflationen 1951–52

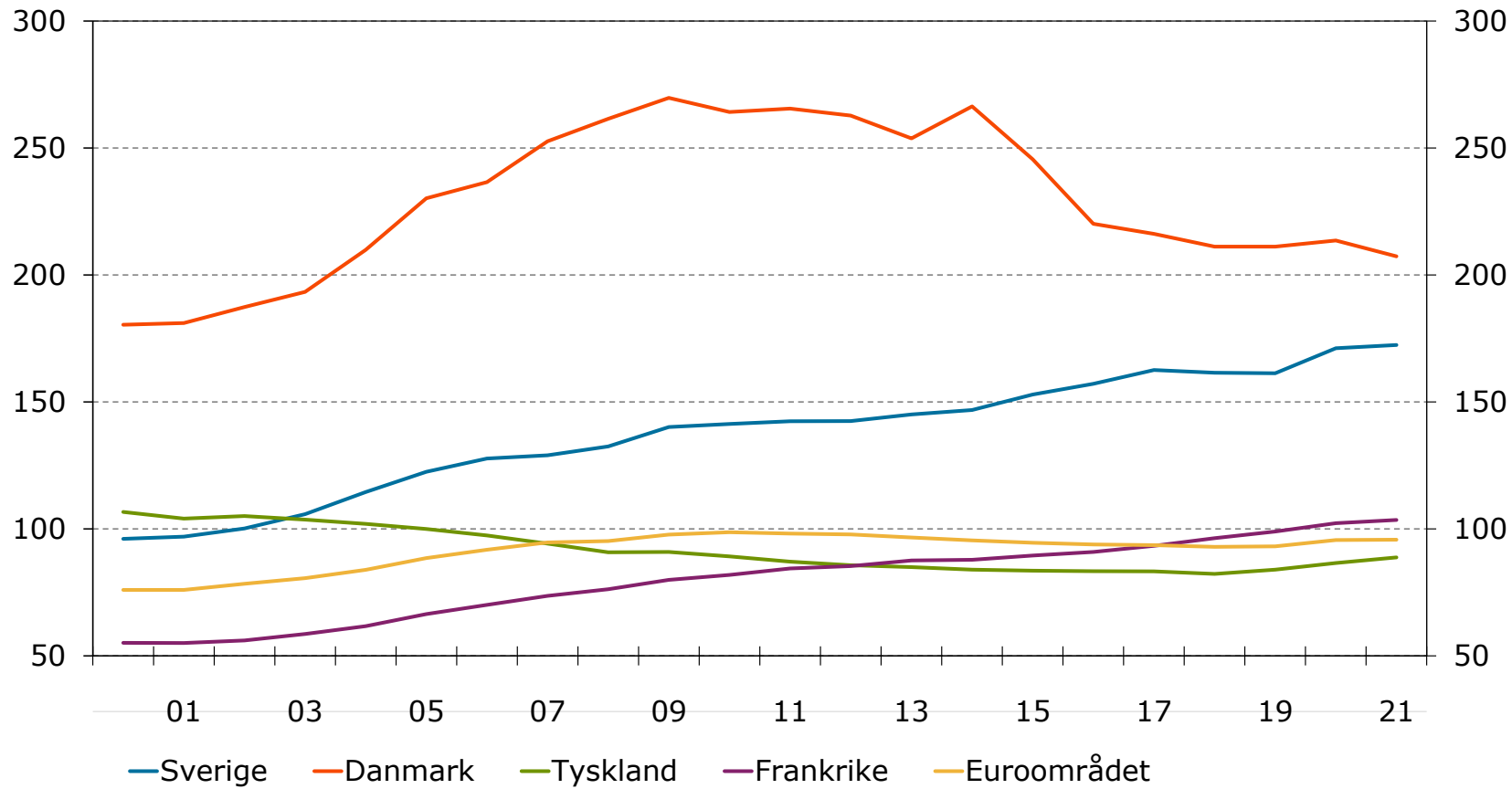
Det pessimistiska synsättet

- Utan åtstramningar biter sig inflationen fast
- Både faktisk och potentiell BNP faller
- Oklar effekt på BNP-gapet
- Inflationförväntningarna kan mista sin förankring
- Exempel: Inflationssvågen 1973–74

Nominell och real timlön, procentuell förändring

Hushållens skulder i procent av disponibel inkomst

Två synsätt på den ekonomiska politiken

Det optimistiska synsättet

- Bara tillfälligt högre prisstegringar
- Prisstegringarna sjunker tillbaka av sig självt
- Åtstramningar ger produktionsförluster och högre arbetslöshet i onödan
- Hög räntekänslighet för svenska hushåll
- Exempel: Koreainflationen 1951–52

Det pessimistiska synsättet

- Utan åtstramningar biter sig inflationen fast
- Både faktisk och potentiell BNP faller
- Oklar effekt på BNP-gapet
- Inflationförväntningarna kan mista sin förankring
- Utan stramare penningpolitik förblir kronan svag
- Exempel: Inflationssvågen 1973–74

Konsekvenserna om politiken baseras på fel premisser

- Relativt små risker med att strama åt för mycket
  - Fortfarande gott arbetsmarknadsläge
  - Prognoser tyder på relativt mild nedgång
- Stora risker med att strama åt för lite
  - Höga kostnader om inflationen biter sig fast
  - Vår 1990-talskris och inflationsdämpningen i USA och Storbritannien på 1980-talet
- Strama hellre åt för mycket än för lite

Finanspolitiken

- Bör inte vara expansiv eftersom Riksbanken då kommer att höja räntan ännu mer
- Huvuduppgiften bör vara att *försäkra* främst låginkomsthushåll mot stora realinkomstsänkningar
- Strukturellt finansiellt sparande på 0,4 procent av BNP enligt regeringens senaste prognos
  - över överskottsålet på 1/3 procent av BNP
  - men det strukturella sparandet överskattas förmodligen
- Hänsyn bör också tas till elprisstödet på 1 procent av BNP
- Sammantaget är budgeten och elprisstödet expansiva
- Sannolikt med ytterligare stöd i ändringsbudgetar
- Klarar politikerna att hålla igen på finanspolitiken?

Mer om tidigare inflation, 1990-talskrisen och hur ekonomisk forskning påverkar ekonomisk politik

Mellan forskning och politik:
50 år av samhällsdebatt

Pris: 200 kronor

Swish till 123 269 44 79
(Ekerlids förlag)

Meddelande: Mellan
forskning och politik

